

Valaki bírálatot ír egy könyvről, amely nincs. A bírálat mégis megszületett, itt sötétlenek a betűi a maga ócska és hazug lapjában.

Nem értem magát, dünnyögte sápadtan Kigl, most már valóban meg volt sértve, meg volt alázva. Remegő ujjakkal nyomta el a szivart, amely most nem ízlett neki.

Azonban most az egyszer nyomot hagyott, motyogta maga elé Szép Imre.

Hogyhogy nyomot, miféle nyomot?, kérdezte Kigl.

A bírálat megemlített egy vidéket, egy várost, amely az összes többi ellenére létezik, és említést tett egy emberről, aki valóságos személy!

A szerkesztő haragja máris elpárolgott, kíváncsi lett.

Én pontosan tudom, kicsoda az illető, elhiheti nekem, hogy le fogom leplezni, mondta Szép Imre, s mert látta, hogy a másik hisz neki, legalábbis kíváncsian hajol előre, bólintva tette hozzá, Szarajevó városában van egy utca, melyet a Virágok utcájának neveznek. Abban az utcában él egy Mehmet Garten nevű ember, akit a kritika megemlített. Nos, Kigl, ez az ember valóban létezik.

Hát persze, csapott a homlokára Kigl, hiszen ő írta a könyvet, a megbírált könyvet! Majd kissé zavartan tette hozzá, amely, ugye, voltaképpen nincs.

Ez az ember él, de a könyvet nem írhatta, rázta a fejét szigorúan Szép Imre.

Elárulná, tanár úr, miért nem?

Mert ez az ember, Garten, vak, a születésétől fogva vak, szerkesztő úr. Szép Imre gondterhelten ingatta a fejét. Többet sajnos nem mondhatok. Azt a szerencsétlen növényt pedig azonnal öntözte meg!, parancsolta még, s úgy hagyta magára a döbbenően bámuló szerkesztőt, mintha látogatása, modortalan kiabálása, fenyegetőzése és színpadias beszámolója pusztá jelenés lett volna csupán. Kigl összetörve, fáradtan meredt maga elé, ennek elment az esze, ez egészen megtébolyodott, dünnyögte, majd felállt, s becsukta az ajtót, amely árván nyikorogva lengedezett Szép Imre után. Becsapódott az utcakapu, s Kigl lassan leengedte a locsolókannát. Lent az utcán a tudós fázósan húzta össze magát. De nem kerülte ki a visszafelé tartó policájokat, akik szúrós szemmel néztek rá. Kigl bekapta a horgot, gondolta elégedetten, miközben a rendőrökre mosolygott, akik megálltak, és addig bámultak utána, míg be nem fordult a sarkon.

Barnás Ferenc

HÁROM

Regényrészlet

Az alábbi szöveg A KILENCEDIK című regény fejezete. Az elbeszélő kilencéves kisfiú: egy családtörténetet mond el. A saját családjának a történetét. Van tíz testvére, édesanyja és édesapja. (A legkisebb testvére hétéves, a legidősebb tizenkilenc.) 1968-at írunk. Ez a család Debrecenben egy két-

szobás házban leélhetett volna egy átlagosan nehéz magyar életet. A sors (véletlen) azonban úgy akarta, hogy helyzetük szélsőségesen veszélyeztetett legyen. Az egyik gyerek ugyanis – maga az elbeszélő – súlyosan megbetegedett az alföldi levegőn, ezért a családnak – a pilisi hegyek miatt –

Pomázra kellett költöznie. Így kerültek tizenketten egy huszonöt négyzetméteres pomázi szobába. Ebben a szobában három ágy van, egy faláda, illetve egy vaskályha. Itt élnek folyamatos egzisztenciális megpróbáltatások között: három éven át – átmenetileg.

Átmenetileg: nem reggeliznek szinte sohasem.

Átmenetileg: nincs mindenkinek saját takarója.

Átmenetileg: nincs a gyerekeknek meleg téli ruhája.

Átmenetileg: a két legidősebb lányt kiveszik az iskolából, és gyárba adják pénzt keresni.

Átmenetileg: a téli fagyok idején sokszor nem tudnak a vaskályhába befűteni.

Átmenetileg: nem tudják a kegytárgyazást helyszűke miatt folytatni, pedig ez a titokban „úzótt” ipar biztosította Debrecenben a család megélhetését.

Átmenetileg: napról napra a szomszédok vagy a szülők munkatársainak kölcsönéből élnek.

Igazából csak tavaszig kell kibírnunk, és akkor minden megváltozik. Biztos meg fogjuk kapni a kölcsönt, Vadasi úr megígérte. Ő igazat mond. Akkor majd folytathatjuk az építkezést. Ha a Nagyház elkészül, minden másképp lesz, tudom. Lesz három szobánk, egy konyhánk, egy fürdőszobánk, egy igazi vécénk és egy folyosónk. Amennyiben Ésa nem változtatta volna meg a mérnök úr tervét, akár egy negyedik szobánk is lehetne, ő azonban Kovács urat is rávette az elképzelésére, aki kénytelen volt átdolgozni a tervrajzot. Ésapának nem lehet ellenállni. Ha őszre felépül a ház, lesz mindenkinek saját ágya, amelyben egyedül fogunk aludni. Tentés nem rugdossa majd az arcomat, meg hát majd ő is szabadabban hintázhat. Azt nem tudom, hogy a Pótmamához bújást hogy fogjuk megoldani, de csak kitalálunk valamit. És lesz asztalunk. Elhozzuk a Bombás Villából az íróasztalt, azt, amelyiken Kláró aludt. Most már nem azon alszik, Csizmadia vett maguknak ágyat. Jó hosszú és nagyon szép ez az íróasztal, faragott lábai vannak, nem emlékszem, Ésapáék honnan vették. Tartozik hozzá egy üveges könyvesszekrény, amely szintén tölgyfából készült, ebben tartja Ésa a kegytárgyas felszerelés egy részét meg a préselési alapanyagot. Majd ezt is Pomázra fogjuk szállítani. A vaságyakat nem hozzuk el, Ésa megmondta, az első gyűjtésen különben is kaptunk elég faágyat; hatot most Pál atya őriz a plébánián. Az íróasztalnál este majd fog tudni tanulni az, aki akar, mert Ésa bevezeti a villanyt. Papnak majd nem gyertyafénynél kell olvasnia, Marának sem, legalább nem romlik olyan gyorsan a szeme. A legjobb mégis a fürdőszoba lesz, főleg a kád. A Klinikán sem volt kádunk, csak zuhanyzónk, viszont ennek alapján később legalább el tudtam képzelni, milyen lehet Teráéknak a Lenfonóban. Ők persze azt is ismerték, milyen kádban fürödni, hiszen a párttitkárság Horváth urat csak Zoknis születése körül költöztette be hozzánk. Ha Horváth úr nem ragaszkodik annyira a fürdőszobához, mi, Kicsik is úgy nővünk fel, hogy Ésa nem a teknőben mosdat minket. Egyébként Pap néha átdörömbölt Horváth úrhoz, miközben ezt kiabálta: „Egy magyar rendőr legyen tiszta! Egy magyar rendőr igenis legyen tiszta!” És lesz külön konyhánk, nem a hármáságyon vagy Ésa fekhelyén kell majd ennünk, ami néhányunknak máskülönben egyenesen jó; Tentés például vacsora után mindjárt ledőlhet, amit én eléggé megértek. Egy liter teával a gyomrunkban nem könnyű rögtön felkelni, különösen az izzadás miatt. Rólam is gyakran folyik a víz, bár én üvegek, hiába olyan már a fejem. Biztos szerzünk valahonnan

konyhaszekrényt is, amelybe beletehetjük a lábasokat, a tányérokat meg mindent, ami a főzéshez kell. A Nagyházban ugyan szintén hajópadló lesz, Ésa pa így magyarázza, de annak a réseiből nem jöhetnek majd bolhák, ebben biztos vagyok. Nem is igazi hajópadló a mostani; Miska bácsi deszkákat használt, a konyhában meg beton van. A Nagyházban azonban követ rakunk, Ésa pa megígérte.

Vadasi ú r költő, és a szerkesztőségben ráosztották Ésa pát, mivel a hirdetést mi nyertük meg. Azt nem tudom, hogy akkor is ő intézte volna-e az ügyeket, ha egy másik nagycsalád lett volna szerencsés, mindenesetre minket ő kapott meg. Az egész azzal kezdődött, hogy Ésa nya vasárnaponként mindig megveszi az Ú j Embert. Neki szüksége van külön lelki táplálékra, főképp azóta, hogy a Bombás Villában maradt a harmónium. Ott bármikor játszhatott a *Szent vagy, Uramból*, most nem. Ésa nyának a szentmise vagy az ima nem elég. A lelki atyákkal is ezért tartja a kapcsolatot. Van olyan, akivel csak levelezik, de vannak olyanok, akiket személyesen felkeres, többnyire akkor, amikor Ésa pa ő t küldi ú tra. Ha valaki egyszer apáca szeretett volna lenni, annál biztos természetes az ilyen. Az Ú j Emberben mindent végigolvas, így látta meg a „Nagycsalád osoknak otthont” hirdetést. Rögtön megpályáztuk, mivel beleillettünk. Csak az a baj, hogy az Ú j Embernek szintén várnia kell a pénzre, Vadasi ú r így mondja, úgyhogy amíg ő k nem kapják meg, nekünk sem tudják átutalni. „Ezek itt hitegetnek engem, az egész csak humbug. Nem csodálkozom, az emberük költő. Mit várjak egy ilyentől?!” Ésa pa mostanában ezt hajtogatja, de én nem hiszek neki. Vadasi ú r ő sszel is betartotta a szavát; a nyagbetonozásra igenis hozott magával munkásokat.

Ésa pa szombat hajnalban csakugyan elutazott. A miskolci gyorsal ment, de azt nem mondta, melyik templomba. A búcsúkat leszámítva szinte sohasem árulja el, hova megy. A miskolci vonalon sok a helye, még a Bombás Villából kutatta fel ezeket, abban az időben, amikor nagyban kegytárgyaztunk. Abban a tíz évben az egész országot bejárta, mindenekelőtt a katolikus részt. „Csak protestánsok ne lennének”, bosszankodott sokszor, mert velük sohasem tudott boltot kötni. Ésa pának a vonat nem kerül semmibe, szabadjegye van. Szerintem ezért is tudta könnyebben megmutatni a vörösöknek, hogy ő kicsoda. Mondjuk ehhez kellett Ésa nya is, aki mellett jobban meg tudta tanulni a hitet, mert egy más feleség mellett esetleg műanyag babákkal kereskedett volna. Vítte magával hajnali négykor mind a százötven olvasót, amelyet péntek este a konyhában még leezüstözött. Akár hatszáz forintot is kaphat, annak ellenére, hogy az átvevési ár folyton változik. Ésa pa azonban nem hagyja magát, ezt tudjuk, valószínűleg most is meggyőzi majd az atyákat, és akkor biztos meglesz a szénpénz.

Ezen a hétvégén inkább erre gondolunk, és nem arra, hogy Ésa pa ú ton van. Mások csak ez köt le minket. Ésa pa ugyanis állandóan utazik; ha szabad szombatos, akkor két napot, egyébként csak vasárnap. Így volt Debrecenben, és így van Pomázon. Ha nem vagyunk annyira megszorulva, akkor is, mert azt mondja, ápolnia kell az üzleti kapcsolatokat. Ezzel mi járunk legjobban. Ezt úgy értem, hogy Ésa pa hozza haza a pénzt, mi meg ilyenkor nyugodtabbak vagyunk. Azt csinálunk, amit akarunk. Ésa nya nem ad ki nekünk feladatokat, csak olyat, ami nagyon szükséges.

Most, hogy a hideg miatt Erzsike néni összes pénzéből szemet vettünk, délután még boltba sem küldhet, nincs miből. Pótmamáéknak csak egy hét múlva lesz fizetésük, rájuk nem számíthat. Persze, ha ő kapná a családi pótlékot, sokkal könnyebb lenne, Ésa pa azonban azt is elintézte a tanácsházán, hogy neki utalják utánunk a pénzt. Fogalmunk sincs, mit mondhatott a hatóságoknak, a hétszáz forintot azóta ő veszi fel, Ésa nya nem tudta megakadályozni. Talán azzal érvelhetett, hogy az ő felesége képtelen be-

osztani a kosztpénzt, vagy valami hasonlóval. Ésa nagyon tud jó modort csinálni. A vonaton is mindig azt meséli az utastársainak, hogy ebben a piszkos kommunista időszakban nemcsak neveli a tíz gyereket, nemcsak taníttatja őket, hanem mindegyiket templomba is járattja, és akkor ezek után egyesek még ferde szemmel néznek rá. Azt azonban soha nem meséli el nekik, hogy kik ezek az egyesek, meg azt sem, ő mit vesz a családi pótlékból. Mert amikor a hónap elején megjön a pénz, ő nyomban befektetésre költi, legalábbis így magyarázza: „Persze, ti rögtön kajára költenétek, mert a hasatokat azt szeretitek; igazán nem tudom, mi lenne veletek, ha nem gondolkodnék.” Ésa számára a gondolkodás azt jelenti, hogy akciós áron vásárol sárgaréz drótot és műanyagot, megrendel néhány mázsa cementet, mert akkor jobban érzi magát, vagy előleget ad a gyümölcsfákra, mivel ő a kertünkbe mintagazdaságot tervez. Ha Ésa mondja neki, hogy de fiam, ezeknek a gyerekeknek valamit mégis enniük kellene, Ésa azt válaszolja, hogy jobban kellene beosztani a pénzt. „A légóban is azért tudtál kenyeret adni annak a klampírozósnak, mert én kigazdálkodtam; hát ügyelj jobban!” Ésa tulajdonképpen először kereskedő szeretett volna lenni, vagy valami ahhoz hasonló, de aztán Másik Nagymamáék nem sokkal a Második Háború előtt eldöntötték, okosabb, ha katonatiszt lesz, mert akkor jobban fog tudni érvényesülni. Igazuk lett. Gazdatisztként nem csak a hadnagyi rangig vitte, de Ésanyt is kimenekítette Erdélyből.

Azért Ésa majdnem mindig kigondol valamit. Amíg mi délelőtt az iskolában voltunk, bement a pesti zálogházba, és beadta a jegygyűrűjét. Ötven forintot kapott érte, valamivel kevesebbet, mint máskor, de ez hétvégére elég, még marad is belőle. Aki kitalálta a zacit, az nagyon okos lehetett, és főleg megértő, lehet, hogy sok testvére volt. Ha Ésa nem járhatna a zálogba, nem is tudom, sokszor mit csinálnánk. Az aranygyűrűn kívül még be tudja adni a nyakláncát, azt, amelyiket Székely Nagymamáéktól kapott a marosvásárhelyi koncertjére, meg még az ezüstkrisztust is, bár ezt nem mindegyik helyen veszik át.

Mire hazaértünk, már megfőtt a köménymagos leves és a paprikás krumpli. Olyan jó szag volt az egész házban! Annus néni ételeit nagyon szeretem, de az ebédlőben néha valahogy elmennek a szagok, meg ott annyi minden másra kell figyelnem. A figyelés nem tesz jót az illatoknak. Talán az udvari vécében is ezért érzem kevésbé a büdöset, ami ugyan nem illat, de azért szerintem mégiscsak azzal kapcsolatos. Senki sem főzi finomabban Ésanánál a köménymagos levest, ezt Vadasi úr is megmondhatja, aki a betonozás után két tányérral is evett. Először mi, Kicsik eszünk, utána a Nagyok közül azok, akik otthon vannak. Aztán ebéd után mindenki azt csinál, amit akar. Többet lefekszünk, és élvezzük, hogy nem szól ránk senki. Néha egyikünk-másikunk mond valamit, amire vagy válaszolunk, vagy nem. Mi ritkán szoktunk a másiknak igazából felelni. Ha Pótmama és Pap kivételével nem volnánk mindannyian beszédből hibásak, talán másképp lenne, így viszont egy kicsit érthető. Meg nekünk olykor mintha nem is volnának annyira szükségesek a szavak. Ez azért nem teljesen igaz, mert hiába veszem ki Risi tekintetéből, hogy mit gondol az esti fürdésről, biztos jó lenne, ha ő maga mondaná el, pláne az, ha erre én is válaszolhatnék. De most ezt csak kitalálok, mert ha velünk is megtörténne az, mint ami Tentéssel szokott, akkor sem árulnánk el egymásnak, mi jut eszünkbe a fürdésről. Vagy arról, mit látunk Ésa arcán, amikor évés előtt elmondja a *Jöjj el, Jézust*, hiába tudom, hogy mind a ketten ugyanarra gondolunk.

Amióta Ésa nem engedi Marát gyertyafénynél olvasni, a legkisebb nővérem ilyenkor használja ki az időt. Majdnem annyi könyvet hoz haza magával, mint Pap, állandóan ezeket bújja. Vele Ésa ebből a szempontból sokkal szigorúbb, néha ki is veri a

kezeből a könyvet, miközben ezt mondja: „Olvasod ezt a sok zagyvaságot. Életemben egyetlen regényt sem olvastam, mégis jól kijöttem.” Kezdetben Papnak is ezt mondogatta, de ő leszerelte: „De hát Édesapa, mi lenne velünk a Szentírás nélkül, vagy talán az is zagyvaság?” Ésapra erre általában nem tud mit felelni.

Amíg Mara olvassa a pöttyös könyvét, Tentés kipihen a paprikás krumplit, mivel evés után nem kezd rá mindjárt, az nem tenne jót a gyomrának; közben Zoknist is szemmel tartja, ez valahogy beleidegződött. A középső nagytestvérem nagyon szereti a zoknikat. Nem tudjuk, miért ragaszkodik ezekhez annyira, már a Bombás Villában is gyűjtötte magának. Ha valamelyikünknek használhatatlanná válik a zoknija, nem dobhatjuk ki, oda kell neki adnunk. A szakmunkásban biztos nem tudják ezt róla, mint ahogy azt sem, mit csinált az ujjammal vagy akár a békákkal Debrecenben. Ott ugyanis nemcsak én békáztam a kertünkben, hanem ő is, igaz, a fatókéén én nem vágtam le baltával a lábukat, csak szétmállasztottam őket. A kórház után is a békákkal akart a kedvemben járni. „Gyere, kis szaros, megmutatom, hogy cigiznek a békák.” Ezt mondta, és elvitt a kert végébe, ahol a békák szájába beletette az égő cigarettát, azok meg egy idő után kidurrantak. Zoknis most tizenöt éves; Pótmamáék mellett neki van egyedül keresete; úgy hívja: szakmunkástanuló-pénz.

Három óra felé Ésapra felteszi a kályhákra a vizet melegedni. Egész héten nem fürdöttünk, itt az ideje. Bakosékhoz nem mehetünk át, ők különben is azt hiszik, hogy a Kisházban van zuhanyzónk. Meg igazság szerint Ésapra már össze is vezett Bakos báccsival valami tudományos kérdésen. Ő így mondja. Még ősszel történt, néhány héttel azután, hogy megemeltettük a kertünket. Bakos bácsinak valószínűleg már ez sem tetszett, de nem ezért szólt, hanem a trágya miatt; tudniillik Ésapra trágját hozatott a Pétőfi Téveszből, de nem ásatta be velünk, csak szétterítette, mivel elképzelése alapján az esőnek kellett volna bemosnia az anyagokat a földbe. Csakhogy egyáltalán nem esett, ezért Bakos bácsi körülbelül egy hét után átjött, és azt mondta, ő már nem bírja ezt a bűzt. „Bakos úr, mit tud maga a szerves kémiáról?! Először nézzen a dolgok után, aztán majd tárgyalhatunk.” Ezt mondta neki, azóta nem köszönnek egymásnak.

A dézsát Risiék hozzák be a kamrából. Debrecenben fémteknőnk volt, de költözéskor ezt sem hoztuk magunkkal, Ésapra azt mondta, ott vannak a pomázi vizeshordók, abban majd lehet tisztálkodni. Szerencsére az egyik valamennyire hasonlít egy rendes dézsára, mostanában ebben fürdünk. Ésapra először beleönti a forró vizet, aztán a kútról hoz hideget. Amikor pont jó lesz a hőmérséklet, szólít minket, és elkezdünk fürödni. Ilyenkor csak az lehet a szobában, aki éppen a dézsában van, a többieknek ki kell menniük a konyhába; nem láthatjuk egymást meztelenül. Már kilencéves vagyok, de még sohasem láttam egyik testvéremet sem ruha nélkül. Ezt úgy értem, hogy semmi sincs rajtuk. Ésapra nagyon vigyáz arra, hogy ilyen ne forduljon elő, erre még inkább, mint az odabújárásra. A pótmamásat ugyan nem tudja mindig megakadályozni, viszont a ruhanélküliségben sikerült minket teljesen megnevelnie; ha délutános lenne, akkor sem mernék a többiek előtt levetkőzni. Mire mindannyian megfürdöttünk, Pótmamáék is hazaérnek. „Hoztál valamit?” Ezt most nemcsak én kérdezem, hanem a másik három kistestvérem is, akik szintén megnézhetik Pótmama táskáját. Nincs annál jobb, mint amikor kutathatunk a vajszerű táskájában, hiába mondja előtte sokszor, hogy semmit sem hozott. Amíg nézzük a rekeszeket, amíg turkálunk a holmijai közt, nem hiszünk neki, és tulajdonképpen azután sem, hogy beláttuk, tényleg hiába kerestünk. Most, hogy elkészültek mind a százötven olvasóval, Pótmamáéknak is szabad az idejük, nyugodtan pihenhetnek. Szinte egyből lefekszenek a hármaságyra, mivel a Len-

fonóban már ettek; Pótmama azonnal elalszik. Ő könnyen el tud aludni, néha akár a széken is, nem zavarja őt, ha körülötte éppen zsbongunk. Tera más, neki szüksége van a csendre, ezért az igazi lefekvésig most inkább csak heverészik, közben hallgatja, Tentés hogy dúdol. Nem értem teljesen Teráékat, hogy bírják ezt a sok munkát. Ésapa azt állítja, hogy a gyár legjobb részén helyezte el őket, ahol külön kedvezményeket is kijárt nekik, szerintem azonban így sem lehet könnyű. Pótmamának a Bentai atya miatt sem, aki biztos nagyon hiányzik neki. Ezt nem a lefogyásra mondom, hanem arra, amit én szoktam gondolni Vera nénivel kapcsolatban.

Amikor másnap bevonulunk a tízes misére, úgy néznek ránk, mintha el akarnánk foglalni a templomot. Rendben van, egyszerre tízen lépünk be a főhajón, de azért mégsem kellene úgy tenni, mintha még nem láttak volna minket. Kár, hogy nem szállítunk Pál atyának! Akkor előbb-utóbb a nénik is megtudnák, kinek a rózsafüzérért tartják a kezükben. Múltkor épp erre gondoltam Benjaminnal kapcsolatban. Az történt ugyanis, hogy az egyik néni adott neki egy forintot perselyre, de ő nem dobta be, hanem zsebre tette. Erre rászóltak, úgyhogy kénytelen volt a ministráns után menni és betenni a pénzt. Ha szállítanánk a templomunkba, akkor szívesen megmondtam volna azoknak a csoroszlyáknak, hogy csak ne tessenek sipákolni, a nénik rózsafüzérért mi kötöttük. Ésapa lemond a pomázi üzletről, így is állandóan arról beszél, milyen nehéz titokban tartani a tevékenységünket. Leginkább az idősebb nénik fordulnak oldalra, talán azt hiszik, ki akarjuk őket túrni a padjukból, pedig mi ilyet nem teszünk. Ha van hely, többen is egymás mellé ülünk, többnyire azonban szétszóródunk; ez nekünk is jó. Mi, Kicsik általában azért együtt ülünk, nekünk hamarabb szorítanak helyet. Az a legrosszabb, ha késünk. Néha percekig kell állnunk a templom közepén, és nem tudjuk, mit tegyünk. Ha Ésanya velünk maradna, könnyebb lenne, ő azonban, miután belép az ajtón, és keresztet vet, úgy tesz, mintha nem ismerne minket. Ez abból áll, hogy egyszerre olyan lesz a tekintete, mint otthon az imádkozásokkor. Igazából még sohasem sikerült észrevennem, mikor változik át.

Ma a plébánosunk tartja a tízest, nem Vas atya. Pál atyának ilyenkor reszketős a hangja, nem úgy, mint a hittanórán, ahol rendesen beszél. Zöld palástos miseruha van rajta, a reverendát nem látni. Szerintem a reverenda azért fekete, hogy kevésbé lehessen látni, a papok mennyit esznek. Az Úrfelmutatás vagy a könyörgés alatt valószínűleg senki sem gondol erre, nekem mindig eszembe jut. Mindahányan szeretjük Pál atyát, a bútorainkat is ingyen őrzi, mégsem tudom megakadályozni magamban, hogy a reverendájáról ne ezt gondoljam. A prédikáció alatt a bűnről beszél. Azt vettem észre, hogy erről az esperes úr is nagyon szereti tájékoztatni a híveket, talán Ésanya is ezért mesél annyit róla. Magamtól sohasem jöttem volna rá, hogy ilyen sok bűn van.

Áldozásnál majdnem mindegyikünk beáll a sorba. Ésanya szerint nincs annál szebb, ha Krisztus testét magunkhoz vesszük. Pap egyszer azt mondta, hogy Krisztus nem lehet benne az ostyában, amire én egy időre elkeseredtem, de aztán megint hittem, mert hinni akartam, úgy, mint a focicsapatomban. Még most is azt tervezem, hogy kitalálok egy cselt, amellyel a Pomázi SC egy napon világbajnok lesz.

Én szinte mindig jól érzem magam a templomban, csak a vége felé szokott néha megfájdulni a gyomrom, akkor, amikor a menjetek békével után Pál atya vagy akár Vas atya felolvassa a hirdetések. Folyton arra gondolok, hogy egyszer majd rólunk is szó lesz, úgy, mint abban a pesti templomban, ahol másfél évvel ezelőtt megszervezték nekünk az első gyűjtést. El sem tudom képzelni, mit csinállok, ha ott kellett volna len-

nem. A mackóm ebből a gyűjtésből lett ugyan, meg a mostani télikabátom, mégsem szeretném, ha felolvasnának minket.

Mise után a főbejárat előtt várjuk meg egymást. A templomunk a Meselia-hegy lábánál van, a piactértől úgy ötszáz méterre. Itt még nem nagyon meredek a terület, a dombot valamikor kiegyenesítették; az úthoz képest két méterrel lehetünk magasabban. Elég tágas a templomhoz tartozó udvar, körös-körül korlátokat építettek, hogy senki se eshessen le. A lépcső a főbejáratnál szemben van. Miközben várjuk egymást, jönnek kifelé a hívek, aztán megjelenik Pál atya. Itt szokott beszélgetni az emberekkel, már reverendásan; Észanya rendszeresen tárgyal vele, mostanában főképpen az orgonálásról. Az iskolatársaim közül csak Borost meg Kővárit szoktam ilyenkor látni, ők mise után azonnal hazamennek.

Míg mindannyian összegyűlünk, én elmegyek az udvar végébe, hogy láthassam az Intézetet. Igazából kastély ez, akkor építhették, mint amikor a templomot, de a Második Háború alatt üresen maradt, aztán meg a vörösök kisajátították. Nem maguknak, hanem azoknak a gyerekeknek, akiknek nincsenek szülei; Vera néni így mondja, ő pedig mindig igazat beszél. Az Intézet sréhen fekszik a templom mögött, körülbelül száz méterre, kétemeletes, és legalább hatvan szoba van benne. Mise után mindig megnézem, és ha tehetem, máskor is.

Miután hazaértünk, átöltözünk, és mi, fiúk kimegyünk az utcára focizni. A hideg ilyenkor cseppet sem zavar minket; rohangálás közben el is felejtiük, Észapa miért ment útra, a hó meg külön jó; nyugodtan eleshetünk. A mackónkat ugyan majd meg kell szárítani, de ebéd után lesz rá időnk. Hatan vagyunk, könnyen kiadunk két csapatot. Én általában Zoknissal és Benjaminnal szoktam lenni, mert ezzel valamennyire kiegyenlítjük a különbségeket. Ha Imuka még élne, vagy ha én nem nőtem volna meg ilyen hamar, másképp osztanánk el egymást, így pont jó. Közülünk Zoknis focizik legjobban, azt tervezi, hogy jelentkezni fog a Pomázi SC-be, ahol állítólag igazi focistákat képeznek. Ha akkorra valahogy sikerülne kitalálnom a csejt, külön jó lenne, ő is híressé válhatna. Pap is jól játszik, igaz, a meccsek alatt nagyon szeret a saját érdekében beszélni, sokszor tesz úgy, mintha a szabályok rá nem vonatkoznának. Hiába lőtt kapufát, gólnak mondja, mi meg a kövek miatt nem tudunk ellenkezni. De Risit is meggyőzi, hogy miért nem adhatja le a labdát, vagy miért marad folyton elől. Ők különben sokszor csak Tentés miatt tudnak nyerni, mivel a második legkisebb testvérem tényleg ésszel játszik. Nekem egy meccsen akár öt kötényt is ad, aminek szinte jobban örül, mint a gólnak. Ilyenkor leveti magát a pályán, ha nincs hó, akkor is, és miközben üti a földet, ezt kiabálja: „Bebőröztelek, hú de nagyon bebőröztelek!” Bakos bácsi néha épp erre jön ki a házukból, és ránk szól, hogy csendesebbek legyünk.

Amíg mi játszunk, Maráék segítenek. Pótmama a konyhában dolgozik, a két másik nővérem takarít. A takarítás nem kerül sok időbe; a hármaságyat gyorsan bevetik, a ruhák egy részét szegre akasztják, a többit meg beteszik a ládába, aztán kisépernek. A Nagyházban ez másképp lesz, ott annyi mindent kell majd rendben tartani. Ha arra gondolok, hogy nemsokára tizenegy ágyat fogunk bevetni, akkor az osztálytársaim szobái sem jutnak eszembe, illetve azokról az ablakokról is megfeledkezem, amelyekbe esténként benézek.

Észanya ma szószos pecsenyét készít, meg hamis kakaóst. Amennyiben a jegygyűrűt viszi be a zaciba, vasárnapra mindig vesz húst, mert ő, ha teheti, a szentmisét nemcsak tisztasági szempontból nézi, hanem áldottsági fokozatból is. Észanya azt állítja, hogy az áldozás révén megszentelődünk, és ezért ilyenkor többet engedhetünk meg magunknak. Nem kérdeztem a többieket az iskolában, ők ismerik-e ezt a fajta pecsenyét, ne-

künk ez a kedvencünk. Észanya mindenfelét beletesz a szószba a tejföltől kezdve a babérlevélig, aztán ezt összekeveri a hússal, majd hagyja, hogy együtt főjenek. Pótmama szaggatja hozzá a tésztát, mivel ez az étel szerintünk galuskával a legjobb, mást nem is tudnánk hozzáképzélni. A hamis kakaós a lerben sül; ezt az édességet azért nevezzük így, mert pont úgy néz ki, mint egy torta, csak éppen hiányoznak belőle az igazi alapanyagok. Nincs benne margarin, kakaó, sütőpor; csak liszt, víz, cikóriakávé és cukor. Ennek ellenére nehezen tudnék kitalálni finomabb süteményt, még úgy is, hogy a Bikába hetente többször bemegyek.

Ebéd után mindahányan aludtunk. Én is, de rossz volt, mert megint olyat álmodtam. Most nem azt, amit az utóbbi időben többször, hanem azt, hogy a mozinál találkozom a fiúkkal, akik azt mondják, menjek velük. Először nem tudtam, mit csináljak, meg különben sem értettem, mit akarnak, főleg arra gondoltam, hogy talán nem fognak beszéltetni. Korábban sohasem láttam őket, sokkal idősebbek voltak nálam, nem hittem volna, hogy pont velem kívánnának tárgyalni. Míg mentünk, egyszer sem jutott eszembe, hogy el kellene futnom, mivel ekkor már csak arra figyeltem, hogy a gyomrom ne fájjon. Máskor is szoktam görcsöt kapni, ilyenkor nagyon kell ügyelnem, nehogy valami rossz történjen. Amikor a tóhoz értünk, mind a hárman elkezdtek nevetni, a legalacsonyabb fiú nem annyira. Ő Zoknissal lehetett egyidős, a másik kettő körülbelül tizennyolc vagy tizenkilenc éves volt. Trikóban voltak mind a hárman, illetve tornanadrágban, ahogy én, mert már nyári szünet volt. Aztán az a fiú, akit a másik kettő Perecnek szólított, ezt mondta: „Gyere, nagyfiú, menjünk úszni!” Azt még láttam, hogy mind a négyen benn vagyunk a vízben, utána csak szagot éreztem, majd Észanya hangját hallottam, aki keltegetett minket. Nem is tudom eldönteni, mikor kezdtem érezni a szagot, az álomban-e vagy az ébredés után. Amíg néztem a falon az árnyékainkat, ezen gondolkodtam, miközben megpróbáltam a takaró alatt Tera lábához közelebb kerülni, aki még aludt. Jó húsz perc múlva ő is felébredt, pont akkor, amikor Észapa megérkezett. Nem látjuk őt gyakran kora estés gyertyafénynél, mégis, azonnal megértettük, hogy kifizették a rózsafüzéreket.

Az iskolánkban február végén csinálták a tetvetlenítést. Már egy héttel korábban értesítették az igazgató bácsit, Vera néni meg külön mondta, hogy kedden senki se hiányozzon. Mivel a húsz mázsza szénből még sok maradt, előző este mi, Kicsik nyugodtan megfürödhettünk. Észanya délutános volt, ezért Pótmama melegítette a vizet, meg ő mosta le a hátunkat is, most tényleg kedvére dörzsölgethetett-vakargathatott minket. Ha Észanyával fürdünk, ilyen nem fordul elő, néha úgy érzem, mintha egyenesen félne hozzánk nyúlni. Nem tudom, mi lehet az oka ennek, arra viszont pontosan emlékszem, hogy amikor egyszer bejött hozzám a Klinikára, és én a rácsos ágyból elkaptam a kezét, először vissza akarta húzni, aztán mégis hagyta, hogy megcsókoljam. Talán a lelki táplálékok egyik hatása ez, ami nem engedi meg neki a testi érintést.

Amelyikünknek volt, reggel tiszta ruhát húzott, én a magas nyakú pulóvert vettem fel. Annyira lekötött a vizsgálás gondolata, hogy a piactérnél sem maradtam le, végig együtt mentem a testvéreimmel. Az első órát még megtartottuk, csak utána vonultunk át a tornaterembe, ahol egy asztalnál két védőnéni várt minket. Fehér köpeny volt rajtuk, a kezükre gumikesztyűt húztak. Ha fehér köpenyt látok, mindjárt érzem a klinikaszagot, amelyben biztos benne van a szanatóriumé is, mert hát szagnak csak kellett lennie ott is. Amíg a védőnénik a másodikosokkal foglalkoztak, mi figyeltük a vizsgálást. Ez úgy történt, hogy a sorból egy gyerek kilépett, leült egy székre, a védőnénik pedig elkezdtek nézni a fejét; egyikük oldalról, a másik néni hátulról, biztos azért,

hogy mindent észrevegyenek. Centiméterenként ellenőrizték a haját, de különösen a fejbőrt, állítólag a tetűk ezt szeretik legjobban. Ha valakinél találtak valami gyanúsat, akkor annak a fejét fertőtlenítővel leöblítették, a többiek fejét egy kevésbé büdös vízzel mosták meg, mivel azt mondták, ez jó veszély ellen. Amikor a mi osztályunk jött, eléggé izgultam, annak ellenére, hogy láttam, Tentés fejét egyáltalán nem kellett fertőtleníteni. Igaz, ő egy kicsit hosszabb ideig ült a széken, mint az osztálytársai, de utána megpaskolták az arcát, meg a mosáskor mintha mondtak is volna neki valamit, ami feltehetőleg dicséret lehetett, mert elnevette magát. Ha bevezettük volna a Kisházba a villanyt, azt gondolnám, a kvarcolás miatt nevetett, így nem tudom, miért.

Mivel magasság alapján sorakoztunk fel, a harmadik béből én ülök le utoljára a székere. Eddig egyedül Gombosnál találtak igazi tetűt, ami a védőnénik szerint igen jó arány, a múlt héten az Egyesben nyolc gyereket különítettek el. Ezt nem nekem mondták, hanem Vera néninek, aki a vizsgálat alatt a közelünkben állt. Amint a védőnénik nekiláttak a dolguknak, kicsit összerázkódtam, mint mindig, ha valaki hozzám ér, miközben a csípésekre gondoltam; abban ugyanis Tentés eredménye alapján egészen biztos voltam, hogy nekem sem lehet tetűm. A foltoktól azonban tartottam, rajtam valami miatt sokkal hosszabb ideig maradnak meg; Benjaminék testén csak néhány napig látszanak, utána eltűnnek, az én bőröm valahogy más. És nemhiába féltam, mert ahogy elkészültek a fejemmel, az egyik néni a hajmosás alatt megkérdezte, hátul miért ilyen a nyakam; közben csóválta a fejét, mintha én hoztam volna szégyenbe, hogy a Gombos meg a többiek után velem is dolguk van. Aztán ezt mondta: „A kutyátoknak faintos bolhái lehetnek, fiam.” „Nincs kutyánk”, mondtam, miközben az jutott eszembe, milyen jó, hogy az osztálytársaim most egyáltalán nem figyelnek, meg még az is, hogy úgy beszél a védőnéni, mintha evett volna a bolhákból. Aztán még mást is kérdeztek, de azért sem mondtam el nekik, Észanya hogy csinálja a vadászást, meg hová teszi azokat a bolhákat, amelyeket elkapott. Ráadásul a másik védőnéni észrevette a kezemet. Ő erre ezt kérdezte: „Mi történt veled, kisfiam?” Először nem feleltem, aztán meg azt válaszoltam, hogy kiskoromban megharapott egy kutya. Ha a kezemről kérdezősködnék, vagy egyáltalán nem válaszolok, vagy kitalálok valamit. Dodónak múltkor azt mondtam, hogy így születtem, de szerencsére elfelejtette, mivel cseppet sem lepődött meg, amikor egyszer hallotta, mit magyarázok Zsoldoséknak a debreceni kutyákról. A harmadik bében mindenki úgy tudja, hogy egy kutya miatt lett ilyen a hüvelykujjam. Pál atyának mást feleltem, mert úgy gondoltam, ha a tetszik-tudni-rám-csapták-az-ajjtót mondom, az kisebb bűn. A kérdezősködésekkor általában nem is annyira az ujjam foglalt le, hanem az, hogy jól emlékezek, korábban kinek mit mondtam. Maga Pál atya is megzavart, mert egyszerűen nem tudtam eldönteni, hogy a templom előtt vagy a hittanórán kérdezett-e először. Biztos az befolyásolt, hogy majdnem minden helyen mást találok ki. De nem csak én csinálom így, sokszor a testvéreim is. Például a rendőrségen Észanyának igazából ezt mondta a járőr: „Na, te katolikus kurva, elmondod végre, honnan van a motyó?” Ezt Zoknistól tudom, ő pedig Paptól, akinek Debrecenben Halász Öcsi volt a legjobb barátja. Halász Öcsi a farmerért cserébe a testvéremnek sok mindent elárult, azt is, hogy az apukája a párttitkárságon másolatokat kap a jegyzőkönyvekről. Ha Zoknis nem részesítene külön elbánásban, a máriapócsi esetet én is úgy ismerném, mint a többiek, akik nem tudnak sem a tárgyalásról, sem arról, Észapa honnan teremtette elő a büntetésre a pénzt.

Amikor vége lett a tetvetlenítésnek, kiengedtek minket az udvarra. Rögtön a vécére mentem, mint máskor is, ha egyedül akarok lenni. Néhány percig lehettem itt, ami-

kor Donalics bejött. „Hallottad, hogy Belovesz meg Gombos nem jöhet iskolába?” Ezt mondta, utána elkezdett pisilni. Beloveszen nem lepődtem meg, csak Gomboson. Gombos Dodó osztálytársa, a pénzbeszedésnél szokott neki segíteni, amit én sohasem értettem, mivel Gombos állandóan új ruhában jön iskolába. Egyszer meg is kérdezte, miért vagyok folyton ugyanabban a mackóban, amire azt feleltem, hogy én a keresztanyám ajándékához ragaszkodom. Ezt a mondatot jól kigyakoroltam, bármikor el tudom mondani bárkinek. Belovesz hatodikos, szinte mindenki kerüli, még én is, pedig a tanulószobán titokban azt gondolom, hogy ő jó lenne nekem. Sokszor elképzeltem magamban, hogy neki akár a vadászásokról is beszélhetnék. Arról, ahogy Észanya ül az ágy szélén, ahogy elkapja, majd összecsípi a bolhákat, miközben énekel a *Szent vagy, Uramból*. A kérdéseire is felkészültem. Ha például azt szeretne volna hallani, hogy az anyám mit csinál a bolhákkal, elmesélem neki, hogy a lepedőn szépen összeseperi őket, majd bedobja mindet a vaskályhába. „Beló, nem is gondolnád, milyen jól égnek; alig fröcsögnek, az anyánk kinyomkodta belőlük a vérünket.” Belovesz körülbelül olyan magas, mint én, ő is állandóan ugyanabban a nadrágban van, ezenkívül a beszéde sem rendes. Amikor Nóra néni ki akarja tőle kérdezni a leckét, alig válaszol, ha meg mond valamit, az majdnem olyan, mint amikor én szoktam felelni. Szabóék közelében lakik, fenn a Telepen, ahová az osztálytársaim közül senki sem mer felmenni. Eddig én is csak egyszer voltam, akkor, amikor Dodó füzetét én vittem haza.

Ezután még volt egy óránk, aztán ebédeltünk. Ebéd után kétszer is beszélgettem Marával, mert annyira örültem, hogy egyikünknel sem találtak semmit. Először a mosdó előtt hallgattam végig, mit mond a barátnőjéről, utána meg a tanulószobán feleltem neki valamire, amire máskor nem szoktam. Donalics el is csodálkozott, nem tudta, mi történt velem, igaz, nem szólt semmit, csak megbökött; ha valamit nem ért, ezt csinálja.

A hittanórán azonban már olyan voltam, mint máskor. Nem segítettem neki sem a felelésnél, sem akkor, amikor Pál atya közös feladatot adott ki. Észanya mind a négyünket beíratott hittanórára, amelynek a helyét az esperes úr a templom sekrestyéjében jelölte ki. Hetente egyszer jövünk ide, ünnepek előtt azonban sokszor kétszer is. Úgy húszan lehetünk a többiekkel együtt, akik közül néhányan az Egyes Számú Általánosban tanulnak. Pál atya azért foglalkozik velünk itt, mert az iskolában nem szabad hitkérdéseket tárgyalni. Észapa ezt úgy mondja, hogy jelenleg a vörösök uralják mindenhol a piacot. Iskola után jövünk át ide, anélkül, hogy az osztálytársainknak erről beszéljünk. Biztos a többi hittanosnak is azt mondják a szülei, amit nekünk Észanya, aki mindig figyelmeztet minket, hogy a hittanról hallgassunk. A mai órán körülbelül tizenötön vagyunk, mindnyájan a kisoltárral szemben ülünk. Mivel a templomunkba nem vezették be a fűtést, hideg van; magunkon hagyjuk a kabátjainkat. Pál atya egy szvettert húzott a reverendájára, ez is fekete. Először elmondjuk a Miatyánkot, utána az atya mesél valamit a gyerekkoráról, mert szerinte így jobban ráhangolódunk az órára. Nekünk legjobban a pásztoros története tetszik, az, amikor a határban elveszítette a tehenüket, úgyhogy órákon át kellett járnia a falujuk utcáit, miközben ezt kiabálta: „Citrom, hol vagy, Citrom, gyere elő, különben megbánod!”

Amikor az atya rátér a mi lelkünk tanítására, sokszor éppen ezzel az élményével példálózik, miközben figyelmeztet minket, hogy nekünk sokkal nehezebb a dolgunk, mivel Isten nem kiabál, hogy „hol vagy, Szekeres, hol vagy, Németh?”, nekünk kell tudnunk, mikor és miben tévedtünk el: „A belső hallás kifejlesztéséhez azonban, drága gyerekeim, tudás szükséges, ti pedig pont azért vagytok itt, hogy ezt megszerezzétek.”

Pál atya alapos ismereteket akar nekünk átadni, ezért készítette el a bűngrafikont is. Először nem tudtam, mi az a grafikon, az iskolában még nem tanultuk, de aztán az atya elmagyarázta a fekete tábla előtt, amelyet az oltárra állított, oda, ahol Vas atya szokott kismisézni. Erre a táblára krétával húzott egy egyenest, illetve egy függőlegest, majd a két vonal mellé felírt mindenféle bűnt. Aztán ezt mondta: „Gyerekek, ez itt egy grafikon. A grafikon azt jelenti, hogy az Istent vagy nagyon megszorítjuk, vagy csak egy kicsit. Azok, akik közületek a függőleges mellett szereplő bűnöket követték el, bizony nagy fájdalmat okoztak annak, akinek mindent köszönhetünk, míg azok, akik csak a vízszintes bűnökben vétkesek, kevésbé szereztek neki bánatot.” Pál atya mást is szokott írni a táblára, néha meg rajzol. A múlt héten például egy fiatal nőt, akinek az arca szerintem eléggé hasonlított Bernadettére. Bernadett egy francia szent, a festménye a sekrestyében lóg, pont a kisebbik szekrény fölött. Amikor az atya ezen az estén elkészült a rajzzal, ezt mondta: „Gyerekek, ez a néni valamikor nagyon gazdag volt és okos, még könyveket is írt, de úgy szerette a szegényeket, hogy meghalt értük. Nektek nem kell meghalnotok, csak legyetek jószívűek.” Mivel egyikünk sem értette, hogy a szeretésben hogy lehet meghalni, Németh megkérdezte, mi történt a nénivel, mire Pál atya ezt válaszolta: „Ha majd megbérmálkoztatok, elmondom.”

Ma este a közös feladat a Tiszteld apádat és anyádat, mivel a Tízparancsolat tanulásában épp itt tartunk. Azt kellett megfogalmaznunk, miért vagyunk szerencsések a saját szüleinkkel, meg még azt is, hogy ezt miképp tudjuk meghálálni. A sekrestyében nincsenek padok, csak székek, úgyhogy a füzetünket az ölünkben tartjuk, de azért így is lehet írni. Miután elkészültünk a fogalmazással, Pál atya beszédte a füzeteinket, majd felszólította Marát, hogy mondja el a Hiszekegyet. Mara általában mindent tud, de a Hiszekegyet valahogy képtelen megjegyezni, én meg nem súgtam neki, hiába ismerem olyan jól ezt az imát.

Hittan után szinte mindig együtt megyek haza a testvéreimmel, sokszor Németh is velünk jön, ő a HÉV-állomás mögött lakik. Németh csendes természetű, ma mégis többször megkérdezte, hogy szerintünk miben halt meg az az okos néni. „Hát mi azt honnan tudjuk, Németh?”, mondja neki Tentés, aztán a Bikánál elbúcsúzunk. Ma este senkit sem sorsolunk ki kéményt nézni; amióta Ésapa hazajött az útról, minden este befűtünk.

Jónás Tamás

A JÓ FIÚ

Beültem anyám mellé a kádba. Kicsit odébb húzódott. Nem lehetett tudni, tiltakozásból vagy helyet akart nekem adni. Szégyellte magát, és ezt jó jelnek vettem. Fáradtan nézett rám, amikor már szemben ültem vele. A szappanos víz eltakarta ölét, az enyémét is, mondhatni, jótékonyan.

– Mit kérsz a születésnapodra?

Alig bírta a szavakat kimondani, két-három napja nem aludt, mióta apám összecsoomagolt, és elment. Akkor még nem tudtuk, hova. A fáradtságtól az a megadás ült ki